

Комунальний заклад
«Полтавський Палац дитячої та
юнацької творчості Полтавської
міської ради»

Методичні рекомендації

щодо організації освітнього процесу
в КЗ «Полтавський Палац дитячої
та юнацької творчості
Полтавської міської ради» у 2024-2025н.р.

Інформаційно-методичний збірник

ЗМІСТ

Вступне слово	3
Ключові акценти в методичній роботі у 2024-2025н.р.	4
Методичні рекомендації щодо проведення Першого заняття та інших заходів до початку нового 2024-2025 навчального року	6
Методичні рекомендації щодо питань організації виховної роботи в Палаці ДЮТ у 2024-2025н.р.	8
Методичні рекомендації щодо впровадження елементів медіаграмотності в освітній процес у 2024-2025н.р.	32
Технологія організації та проведення майстер-класу / майстерки: практичний аспект	36

Шановні колеги!

Ви супергерої, які впевнено розбудовують систему позашкільної освіти та долають виклики суспільства: адаптували освітній процес під час пандемії, а потім і організували навчання в умовах воєнного стану. І це насправді неймовірно.

На старті новий 2024-2025 навчальний рік, який вимагає від адміністрації закладу та педагогічних працівників забезпечити готовність закладу та оновити освітнє середовище з урахування актуальних ризиків сучасності. Ви знову в пошуках нових можливостей і цікавих ідей.

Відділ методичний КЗ «Полтавський Палац дитячої та юнацької творчості Полтавської міської ради» готовий прийти вам на допомогу та запропонувати ефективні педагогічні рішення й методичні рецепти на ряд питань, які постають перед освітянами на старті навчального року:

- З чого розпочати?
- Як організувати свою роботу?
- Що допоможе зробити навчання цікавим та ефективним?
- Як запобігти професійному вигоранню та надати психосоціальну підтримку учасникам освітнього процесу?

Презентуємо інформаційний збірник, у якому представлено напрацьовані методичні рекомендації, практичні кейси, орієнтири організації освітнього процесу в новому навчальному році, що забезпечить надання якісних освітніх послуг, усіх актуальних нормативно-правових документів, виявлення та надолуження освітніх втрат, застосування сучасних педагогічних підходів і методик, дасть можливість педагогам бути успішними й конкурентоспроможними.

В умовах академічної свободи, яку отримали педагоги, ви маєте можливість самостійно планувати, обирати та діяти. І ми впевнені, що запропоновані матеріали допоможуть вам бути справжніми диригентами освітнього процесу в новому навчальному році.

Гарного старту та переможного навчального року!

Ключові акценти в методичній роботі у 2024-2025н.р.

Сучасні суворі реалії дійсності суттєво порушили усталений алгоритм освітнього процесу. Повномасштабне вторгнення рф на територію суверенної України завдало непоправної шкоди освітній системі, яка щоденно відчуває освітні втрати та освітні розриви. Відповідно відбулися негативні деформаційні зміни й у методичній роботі – важливій складовій фахового системного зростання педагогічних працівників, що допомагає формуванню

та творчому розвитку професійної компетентності педагогів, продукує нові ідеї, технології.

Повітряні тривоги, психоемоційне навантаження та зривання освітнього процесу призвели до виключно дистанційного проведення заходів формальної та неформальної освіти в післядипломній освіті в цілому. Відсутність очного спілкування та обміну досвідом стали чинниками методичних втрат, які підсилили негативні тенденції сучасної післядипломної освіти, окреслили в таких непростих умовах нові трансформаційні акценти в методичній роботі на всіх рівнях.

Перед відділом методичним Палацу ДЮТ постало доволі непросте завдання – забезпечити професійний розвиток педагогів у нових реаліях: знайти нові підходи до організації методичного супроводу освітнього процесу, сформувати новий формат підтримки; знайти дієві шляхи подолання методичних втрат.

За таких умов саме методична робота в нашому закладі повинна залишатися результативним процесом супроводу кожного керівника гуртка шляхом саморозвитку та залучення його до різних форм післядипломної освіти задля надання кваліфікованої допомоги, укладання індивідуальної самостійної траєкторії розвитку.

З огляду на вищезначене постає ключове завдання по-новому розбудовувати систему взаємопов'язаних дій і заходів, спрямованих на створення оптимальних умов для розвитку та підвищення творчого потенціалу кожного педагога і відповідно вдосконалення освітнього процесу. Оскільки методична робота є цілісною педагогічною системою, яка розвивається сама й забезпечує професійний розвиток педагогів, то найпершим ключовим акцентом у діяльності залишається визначення власної місії, спрямованої на формування міцного «фундаменту» змін у підвищенні результативності педагогічної праці.

Відповідно відділ методичний Палацу ДЮТ покликаний якісно здійснювати організаційний супровід методичної роботи, у процесі якого важливо всебічно вивчати запити педагогів та з'ясувати проблеми і труднощі, обговорювати ідеї, визначати етапи діяльності щодо невирішених проблем, окреслювати проміжні цілі для кожного етапу, добирати ефективні методи й технології, координувати діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу, аналізувати та апробувати результати. Тому ключові акценти у змісті методичної роботи варто спрямувати на підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки кожного керівника гуртка, активізацію творчого потенціалу педагогічного колективу, засвоєння й упровадження в практику прогресивних інноваційних освітніх технологій.

Пріоритетними напрямками методичної роботи у 2024-2025н.р. визначено:

- методичний супровід професійного розвитку педагогів Палацу ДЮТ та здійснення фахової підтримки педагогів в умовах воєнного стану;
- забезпечення ефективним та оперативним методичним сервісом педагогічних працівників відповідно до їх запитів і потреб;

- проведення методичних заходів на основі діяльнісного та компетентнісного підходів;
- упровадження інноваційного досвіду методичної роботи, оригінальних ідей і технологій з метою інтегрування у практичну педагогічну діяльність;
- підвищення ІКТ-компетентності педагогів із метою ефективної інформатизації освітнього процесу;
- мотивація педагогічних працівників до активної неперервної інформальної освіти, обґрунтованого вибору форм і змісту підвищення кваліфікації.

Задля надання адресної методичної допомоги педагогам Палацу ДЮТ напрацьована дієва практика проведення занять школи педагогічної майстерності «Світоч», «Годин методичних порад», методичного дня «Працой. Втілуй. Пошируй» з актуальних питань методичного супроводу освітнього процесу. Методисти закладу планують і надалі проводити такі заходи неформальної освіти на подолання методичних втрат. Прогнозованими результатами проведення цих заходів передбачено збагачення індивідуального досвіду учасників освітнього процесу, окреслення шляхів формування компетентностей, знань, умінь та навичок; розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах модернізації форм і змісту освіти. Тому доцільно широко залучати педагогічних працівників, зокрема сумісників, до участі в таких заходах.

Для ефективної реалізації зазначених напрямів у методичній роботі та відповідних завдань важливою залишається діяльність професійних спільнот педагогічних працівників (засідання відділу), що є самостійними формами організації методичної роботи та об'єднують керівників гуртків, які працюють у визначеному напрямку. Необхідно, щоб уся робота відділів була пронизана практичною спрямованістю. Зауважимо, що залишається незмінною традиційна вимога щодо планування роботи на рік, на семестр. Важливо, щоб поряд з питаннями конкретно-методичного характеру були визначені питання психології вихованців, проблеми дидактики заняття, ключові питання з окремих напрямків модернізації змісту освіти тощо. Адже без цих питань сучасний керівник гуртка не зможе повною мірою забезпечити високу якість знань, умінь і навичок вихованців.

Одним з пріоритетних завдань методичної роботи залишається інформальна освіта, яка передбачає підвищення професійної майстерності керівника гуртка шляхом самоосвітньої діяльності, самовдосконалення та фахового зростання. Тому пріоритетне завдання відділу методичного – допомогти педагогічним працівникам у реалізації актуальних завдань розвитку, вдосконалення і підвищення професійної майстерності та рівня психологічної підготовки. Відповідно в розділі плану роботи «Методична робота» варто відобразити, окрім колективних форм роботи, й індивідуальні форми: самоосвітню діяльність, методичне консультування тощо.

Пріоритетним завданням залишається підвищення загальнодидактичного, методичного та професійного рівня педагогів, координація розвитку педагогічної ініціативи.

Підсумовуючи вищевикладене, підкреслимо, що непрості виклики сьогодення, впливаючи на зміну концептуальних освітніх орієнтирів, ставлять нові ключові акценти в методичній роботі. Проте незмінною вимогою залишається здійснення ефективного системного методичного супроводу формування та зростання конкурентоспроможного та креативного педагога-позашкільника, який потребує фахової підтримки.

Методичні рекомендації щодо проведення Першого заняття та інших заходів до початку нового 2024-2025 навчального року

Початок нового навчального року завжди відрізняється яскравістю вражень і переживань, нових надій і несподіваних зустрічей.

Третій рік поспіль організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації, тому форма проведення Першого заняття має бути визначена індивідуально. Звертаємо увагу, що проведення заходів в очній формі запроваджується в приміщенні Палацу ДЮТ тільки в межах розрахункової місткості укриття (320 чол.), що може бути використане для укриття учасників освітнього процесу в разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів сповіщення. Доцільно утримуватись від масових заходів та провести перше заняття в межах колективу групи гуртка.

Організація Першого заняття в умовах війни може бути викликом, але важливо знайти способи зберегти позитивний настрій і підтримати вихованців та керівників гуртків, створити сприятливу атмосферу на початок нового навчального року.

Обираючи тему для Першого заняття важливо врахувати актуальні події та виклики, з якими стикається сучасне суспільство. Перше заняття має бути особливим та спрямованим на почуття спільності, мотивацію та важливість навчання заради майбутнього.

При підготовці до першого заняття обов'язково слід врахувати відзначення у 2024 році Дня Незалежності України (24 серпня), Дня Державного Прапора України (23 серпня), День пам'яті Захисників і Захисниць України (29 серпня).

Під час проведення заняття необхідно звернути увагу вихованців на єдність народу України в боротьбі проти російської ворожої навали.

Закцентувати на консолідуючій складовій, наприклад сучасне звучання «Червоної калини» з перших днів війни. Згадати друзів, які зараз за кордоном і мріють повернутися в Україну, тих однолітків, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Під час заняття можна організувати виготовлення листівок, оберегів із побажаннями для воїнів.

Обираючи форму проведення заняття, добираючи матеріал, слід урахувати вікові особливості вихованців, специфіку гуртка, особистий досвід вихованців тощо.

З турботою про психічне здоров'я особистості, та повагою до травматичного досвіду. При плануванні контенту та організації проведення Першого заняття необхідно врахувати особливості психоемоційного стану вихованців конкретної групи гуртка, їх потреби для підтримки психічного здоров'я. Початок занять у Палаці ДЮТ – радісний і тривожний момент, коли дітям потрібна підтримка як безпечного дорослого, так і однолітків. Керівнику гуртка доречно познайомитися з життєвими історіями дітей упродовж літа, бути готовим до модерування спілкування між вихованцями для відновлення комунікації за принципом «рівний-рівному», взаємоприйняття та поваги («чую-сприймаю-поважаю-я поряд»). В умовах тривалого стресу під час війни необхідним є підтримка та відновлення безперервності як для дітей, так і дорослих (безперервність в закладі освіти – це відновлення звичного навчального процесу після канікул, наявність стабільного середовища однолітків та педагогів, режим та графік життя, розклад занять, прийняті у гуртку правила комунікації). Ефективним є проведення зустрічі у колі, приділити час для рефлексії на тему «мої навички стійкості» та «моя літня валіза ресурсності зі мною». В межах програми ментального здоров'я «Ти як?» фахівцями розроблено практичні інструменти для піклування про ментальне здоров'я та плекання стійкості, які можна інтегрувати в контент заняття (за посиланням: <https://howareu.com/produkty?v=665dcf7543ef2>). Переглянути відео з відкритого уроку «Ти як? Повертаємось до школи!» за 2023 рік можна за посиланням на платформі програми: <https://howareu.com/news/ukrainski-shkoliari-pochaly-navchalnyi-rik-z-uroku-mentalnoho-zdorovia>.

Сьогодні є чимало способів організувати і провести Перше заняття дійсно цікавим і креативним. Успіх заходу залежить від вибору форм роботи зі здобувачами освіти, оскільки для дітей – це святковий день, емоційно насичений новими зустрічами та спілкуванням з друзями. Тому педагогам радимо обирати активні, раціональні і максимально наближені до життя форми роботи. Навчальний матеріал цього святкового дня не має бути перенасиченим інформацією та обов'язково включати елементи творчого дійства, пошукові та ігрові прийоми.

З методичними матеріалами на допомогу керівнику гуртка для проведення Першого заняття за різними віковими категоріями, розробленими методистами Палацу ДЮТ, можна ознайомитися за посиланням:

Методичні рекомендації щодо питань організації виховної роботи в Палаці ДЮТ у 2024-2025н.р.

Відповідно до Закону України «Про освіту» виховний процес у закладах освіти є невід'ємною складовою освітнього процесу і має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина тощо.

Виховний процес має спрямовуватися на формування:

- відповідальних та чесних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству;
- поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина;
- нетерпимості до приниження честі та гідності людини, фізичного або психологічного насильства, а також до дискримінації за будь-якою ознакою;
- патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, поваги та дбайливого ставлення до національних, історичних, культурних цінностей, нематеріальної культурної спадщини українського народу, усвідомленого обов'язку захищати суверенітет і територіальну цілісність України;
- усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення, проявів корупції та порушень академічної доброчесності;
- громадянської культури та культури демократії;
- культури та навичок здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля;
- прагнення до утвердження довіри, взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- почуттів доброти, милосердя, толерантності, турботи, справедливості, шанобливого ставлення до сім'ї, відповідальності за свої дії;
- культури свободи та самодисципліни, відповідальності за своє життя, сміливості та реалізації творчого потенціалу як невід'ємних складників становлення особистості.

Єдність навчання, виховання і розвитку вихованців забезпечується спільними зусиллями всіх учасників освітнього процесу.

Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (наказ МОН України від 06.06.2022р. № 527) передбачає здійснення

системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

- повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);
- активна участь у громадсько-політичному житті країни;
- верховенство права, повага до прав людини;
- готовності до природоохоронної діяльності;
- толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;
- готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Міністерство освіти і науки України зосереджує увагу на тому, що в умовах російської воєнної агресії в Україні, героїчної боротьби проти росії, захисті українським народом ціною неймовірних зусиль і своїх життів принципів демократії, свободи та справедливості, **національно-патріотичне виховання** є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства щодо розвитку національної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність), формування у громадян почуття патріотизму, поваги до Конституції і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадянські справи, готовності до виконання обов'язку із захисту незалежності та територіальної цілісності України.

З метою вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, відповідно до Указу Президента України від 16 березня 2022 року № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії російської федерації проти України», **щоденно о 9 годині 00 хвилин долучатися до загальнонаціональної хвилини мовчання.**

Перед педагогічним колективом нашого закладу нині є актуальними питання об'єднання зусиль педагогічної та батьківської громадськості щодо захисту прав та свобод дітей та молоді, оволодіння вихованцями цінностями та моделями поведінки, які складають основу світової культури.

Нормативно-правова база виховного процесу

- Конституція України;
- Конвенція про права дитини (ратифікована Постановою ВР від 27.02.91 №789-ХІІ);
- Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року;

- Стратегія національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки;
- Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі;

Закони України:

- «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII;
- «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III;
- «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III;
- «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI;
- «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» від 09.04.2015 № 314-VIII;
- «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» від 09.04.2015 № 315-VIII;
- «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 № 317-VIII;
- «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 229-VIII;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII;
- «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорстокого поводження з дітьми» від 06.06.2024 № 3792-IX;
- «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 № 2834-IX.

Укази Президента України:

- «Про Стратегію національно-патріотичного виховання» від 18.05.2019 № 286/219;
- «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722;
- «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі» від 25.05.2020 № 195.

Постанови Кабінету Міністрів України:

- «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки» від 09.10.2020 № 932;
- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки від 02.06.2021 № 579;

- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року» від 30.06.2021 № 673;

- «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» від 15.12.2023 № 1322.

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

- «Про схвалення Концепції підтримки та сприяння розвитку дитячого громадського руху в Україні» від 11.04.2018 № 281-р;

- «Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» від 03.10.2018 № 710-р;

- «Про затвердження плану заходів з відзначення подвигів ветеранів війни, проявлених під час захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності України, на період 2023-2026 років» від 03.03.2023 № 269-р;

- «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07.06.2024 № 527-р;

- «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі на 2024 рік» від 05.07.2024 № 632-р.

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

- «Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації» від 20 грудня 2022 р. № 1163-р.

- «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти» від 07 квітня 2023р. № 301-р.

- «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки» від 07 червня 2024 р. № 527-р.

- «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року» від 02 червня 2023р. №496-р.

Накази Міністерства освіти і науки України:

- від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу МОН України від 16.06.2015 № 641»;

- від 23.06.2022 № 586 «Про внесення зміни до наказу МОН України від 06.06.2022 року № 527».

Листи МОНУ:

- «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2024/25 року» (від 05.06.2024 № 1/9979-24).

- Обласна програма «Розвиток освітнього простору Полтавщини» на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 29.12.2020 № 47).

- Обласна програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки (Рішення сесії Полтавської обласної ради від 09.04.2021 № 136) та ін.

- Стратегія розвитку освіти Полтавської області на 2023-2027 роки.

- Статут КЗ «Полтавський Палац дитячої та юнацької творчості»;

- Концепція розвитку КЗ «Полтавський Палац дитячої та юнацької творчості Полтавської міської ради» «Палац – Перезавантаження» на 2021-2026р.р.;

- Освітня програма КЗ «Полтавський Палац дитячої та юнацької творчості» на 2024-2025н.р.

Особлива роль в організації виховної діяльності в закладі освіти належить керівникам гуртків.

Зазначені вище документи ставлять перед педагогічною спільнотою завдання виховання у здобувачів освіти любові до рідної Батьківщини, формування якостей громадянина-патріота України, створення безпечного освітнього середовища тощо.

Національно-патріотичне виховання

Стратегічні підходи до національно-патріотичного виховання дітей та молоді визначені в Указі Президента України від 18.05.2019 № 286/219 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», Постанові Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932, якою затверджено План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки, Постанові Кабінету Міністрів України від 30.06.2021 № 673, якою затверджено Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання на період до 2025 року.

1 січня 2023 року набув чинності Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та

громадянської ідентичності».

Національно-патріотичне виховання стосується громадян України і закордонних українців усіх вікових груп та здійснюється шляхом:

- 1) популяризації суспільно-державних (національних) цінностей України;
- 2) здійснення заходів з формування оборонної свідомості та громадянської стійкості;
- 3) поширення знань про видатних особистостей українського державотворення;
- 4) залучення інститутів громадянського суспільства до виконання завдань національно-патріотичного виховання;
- 5) залучення громадян України, насамперед дітей та молоді, до участі в заходах національно-патріотичного спрямування;
- 6) організації та здійснення виховних і просвітницьких заходів;
- 7) формування навичок критичного мислення, медіаграмотності та запобігання поширенню недостовірної інформації;
- 8) залучення закордонних українців до збереження і популяризації української мови, культури, а також формування та збереження національної ідентичності;
- 9) залучення ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, учасників Революції Гідності до здійснення заходів національно-патріотичного виховання.

Основними складниками національно-патріотичного виховання є:

- 1) громадянсько-патріотичне виховання;
- 2) духовно-моральне виховання;
- 3) співпраця із закордонними українцями.

У червні 2022 року наказом МОН від 06.06.2022 № 527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641» та наказом МОН від 23.06.2022 № 586 «Про внесення зміни до наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 року № 527» схвалено Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України (далі – Концепція) та Заходи щодо її реалізації до 2025 року.

У Концепції визначено мету, завдання, принципи національно-патріотичного виховання; вказано шляхи реалізації та впровадження. Також є розділи з очікуваними результатами та індикаторами ефективності національно-патріотичного виховання в системі освіти України.

Для впровадження Концепції в Полтавській області у червні 2022 року Департаментом освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації затверджено план заходів з реалізації Концепції національно-патріотичного виховання. (Наказ ДОН від 29.06.2022 р. № 120). Відповідно до цього наказу керівники органів управління освітою ТГ, керівники ЗЗСО, ЗПО, ЗП(ПТ)О обласного підпорядкування спільно з Полтавською академією неперервної освіти ім. М.В. Остроградського організують виконання плану заходів, а Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського ще й здійснює збір та узагальнення інформації відповідно до п. 4.2 вище згаданого наказу.

Збір інформації, проведений протягом 2023/2024 навчального року фахівцями відділу виховної роботи та розвитку цінностей Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського свідчить про великий обсяг проведеної роботи.

Рекомендуємо у 2024/2025 навчальному році у закладах освіти проводити:

- ✓ інформаційно-просвітницькі та виховні заходи у формі зустрічей з волонтерами, з ветеранами війни,
- ✓ майстер-класи за участю дітей та батьків з виготовлення сувенірів для бійців ЗСУ,
- ✓ лекції/бесіди, у тому числі із залученням представників громадських об'єднань, щодо необхідності дотримання у повсякденному житті демократичних принципів,
- ✓ виховні проєкти національно-патріотичної тематики,
- ✓ різноманітні акції на підтримку учасників бойових дій, допомогу пораненим військовим, підтримку захисників нашої країни, їхніх дітей та родин, підтримку медичних працівників і волонтерів, які працюють в зоні бойових дій,
- ✓ мітинги-реквієми на вшанування Героїв,
- ✓ виставки плакатів, газет, фоторепортажів,
- ✓ конкурси поезії та прози, відеоматеріалів, малюнків,
- ✓ вікторини,
- ✓ змагання,
- ✓ тематичні заходи до пам'ятних дат, присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України та інше.

На виконання Обласної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки, затвердженої рішенням другого пленарного засідання четвертої сесії обласної ради восьмого скликання від 09 квітня 2021 року № 136 (зі змінами), рекомендуємо у

2024/2025 навчальному році взяти участь у науково-методичних заходах національно-патріотичного виховання обласного рівня, ініціатором та реалізатором яких є Полтавська академія неперервної освіти імені М.В.Остроградського (директор Зелюк В.В.). А саме: вебінарах, тренінгах, презентаціях проєктів, нарадах, змаганнях, конкурсах для учнівства та педагогів.

Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського у 2024/2025 навчальному році проводитиме конкурси стипендій для учнів, студентів і молодих учених Полтавщини імені Героя Небесної Сотні – Героя України Ігоря Сердюка, імені Героя України Андрія Конопльова, імені Дмитра Пругла для учнів ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою Полтавщини.

Щоб гідно вшанувати пам'ять полеглих Героїв України, в Полтавській області започатковано іменні Стипендії.

Стипендією імені Героя Небесної сотні кременчужанина Ігоря Сердюка (1969–2014) з 2018 року нагороджуються представники учнівської та студентської молоді, а також молоді науковці за активну громадянську позицію.

Герой України старший сержант Андрій Конопльов (1977–2015) із Пирятина здійснив геройський вчинок на полі бою, тому в пам'ять про нього з 2021 року започатковано стипендію, якою нагороджуються учні та студенти, що розвивають свої навички військово-прикладного напрямку, є учасниками військово-патріотичних гуртків, активно займаються волонтерством.

У листопаді 2023 року Полтавська обласна рада започаткувала ще одну обласну стипендію імені полеглого бійця полку «Азов» полтавця Дмитра Пругла (1990–2019) для тих юнаків і юнок, які вибрали професію військових, щоб підтримати і мотивувати їх опанувати мистецтво захисту України.

У листопаді 2024 року відбудеться обласний конкурс на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області у трьох номінаціях: «Музично-театральна постановка», «Військово-спортивне шоу» та «Історична реконструкція».

Мета Конкурсу полягає у виявленні і підтримці обдарованих дітей та молоді, формуванні національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, розвитку духовно-моральних цінностей школярів.

Основними завданнями конкурсу є: сприяння в освітньому, духовному розвитку учнів, їхній соціалізації і життєвому самовизначенню через залучення до культуротворчої діяльності; патріотичне виховання дітей та молоді засобами мистецтва; створення сприятливих умов для реалізації

творчого потенціалу школярів; привернення уваги громадськості, органів виконавчої влади до проблеми національно-патріотичного виховання.

Учасниками Конкурсу можуть бути учні та колективи закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти. Перший етап Конкурсу проводиться на базі міських, селищних, сільських територіальних громад (до 1 жовтня). Другий – обласний етап може проводитися очно або дистанційно (до 20 грудня).

Для участі в другому етапі Конкурсу подається заявка до 1 листопада про участь в обласному Конкурсі на кращий захід з національно-патріотичного виховання за формулю, що додається в положенні. Заявка подається на електронну адресу Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського: root@pano.pl.ua.

Положення про проведення обласного Конкурсу на кращий захід з національно-патріотичного виховання в освітніх закладах області доступне за лінком: <https://pano.pl.ua/konkursi-zmagannya-z-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya/>.

За умови дистанційної організації конкурсу він проводиться онлайн за допомогою дистанційних технологій.

З метою залучення до обговорення суспільно значимих тем, пов'язаних з війною в Україні та набуття учнівською молоддю навичок цивілізованих методів вирішення дискусійних питань, у листопада 2024 року відбудуться обласні змагання інтелектуальної гри «Дебати-2024» для школярів 9–11 класів.

Звертаємо увагу на те, що Міністерство освіти і науки розробило посібник «Як говорити про російсько-українську війну в школі? Уроки стійкості, боротьби та перемог». Його мета – сприяти становленню громадянської позиції учнів і учениць, навчити розрізняти факти і фейки, не піддаватися маніпуляціям і ворожій пропаганді.

Посібник допоможе розповісти про перебіг російсько-української війни, пояснити учням, чому виникають війни, розвивати навички медіаграмотності. Посібник розділений на блоки інформації, де зібрано приклади завдань, проєктів, вправ, рекомендації щодо висвітлення тем відповідно до вікових особливостей учнів і їх психоемоційного стану.

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2023/12/22/Yak.hovoryty.pro.viynu-22.12.2023.pdf>, <https://osvitoria.media/experience/yak-govoryty-z-ditmy-pro-vijnu/>.

Для проведення заходів, присвячених пам'ятним та святковим датам, пропонуємо використовувати інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті.

Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam>.

Співпраця у реалізації національно-патріотичного виховання різних суб'єктів громадянського суспільства надзвичайно важлива. Особливо у проведенні інформаційних, просвітницьких, виховних заходів у закладах освіти із шанування ветеранів, пам'яті загиблих (померлих) захисників і захисниць України з метою формування в молодого покоління шанобливого ставлення до зазначених осіб, виховання молоді в дусі патріотизму та героїзму.

Подолання негативних явищ (булінг, домашнє насильство, кримінальні правопорушення)

Питання запобігання та виявлення випадків жорстокого поводження з дітьми регулюється Законом України «Про охорону дитинства», де статтею 10 визначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості та виключають приниження честі і гідності дитини. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/ed20120601>.

Закон України «Про освіту», зокрема стаття 53, визначає право здобувачів освіти на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти.

Частина 1 статті 16 «Конвенції про права дитини» передбачає, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємницю кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Право дітей на захист від усіх форм насильства гарантується статтями 28 і 52 Конституції України, відповідно до яких ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському, або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Булінг (цькування) є однією із поширених форм насильства у дитячому середовищі. Особливої уваги потребують проблеми запобігання насильства та жорстокого поводження з дітьми в сучасному суспільстві, які зумовлені не тільки збільшенням фактів психічного, фізичного, сексуального насилля, а і небажанням соціуму відкрито розглядати це питання.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо протидії мобінгу (цькуванню)» від 16.11.2022 № 2759-ІХ передбачено, що керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та мобінгу (цькування).

Нагадуємо, що наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.19 № 1646, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 за № 11/34394, затверджено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу.

У разі, якщо права дитини порушені органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, необхідно звернутися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини на гарячу лінію: 0800-50-17-20 або електронну пошту: hotline@ombudsman.gov.ua.

Виховна робота має бути спрямована на формування ціннісного ставлення і судження у вихованців, вміння вибудовувати доброзичливі й толерантні стосунки з учасниками освітнього процесу.

Відповідальність за булінг передбачена статтею 1734 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка при цьому застосовується не тільки за вчинення, але й за приховування випадків булінгу. З війною проблема булінгу не лише не викорінилася, а онлайн-цькування в закладах освіти набуває нових форм і проявів, зокрема, булінг із застосуванням засобів електронних комунікацій. Тривожна тенденція прояву поведінкової агресії та дій з цькування учасників освітнього процесу у процесі онлайн-навчання, їх усвідомленого наміру на заподіяння шкоди психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, незважаючи на виклики воєнного часу і зміну чинників безпекової ситуації в країні.

«Кібербулінг» чи «онлайн-булінг» стосується випадків вчинення цькування в освітньому середовищі саме в Інтернет-просторі з використанням мобільних телефонів, комп'ютерної техніки, інших пристроїв і засобів, через які здійснюється доступ до електронних комунікаційних мереж. З метою профілактики булінгу (цькування) та кібербулінгу в Палаці ДЮТ рекомендуємо проводити просвітницьку роботу з батьками та законними представниками здобувачів освіти з питань профілактики насильства, булінгу, формування толерантної поведінки та вирішення конфліктних ситуацій мирним шляхом.

З даної проблематики на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки України (Корисні посилання щодо теми антибулінгу Міністерство освіти і науки України (mon.gov.ua)) та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (Корисні посилання – Інститут модернізації змісту освіти (imzo.gov.ua)) розміщена спеціальна рубрика: «Корисні

посилання щодо теми антибулінгу». Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protydiy-bullying.pdf>; <https://mon.gov.ua/tag/pozashkilna-osvita?&type=all&tag=pozashkilna-osvita>.

На доступному місці в навчальному кабінеті варто розмістити контактну інформацію про керівників та педагогічних працівників Палацу ДЮТ, до яких, відповідно до посадових обов'язків, можуть звертатися учасники освітнього процесу для оперативного вирішення питань, що стосуються збереження життя чи здоров'я, а також захисту прав та інтересів дитини; номер телефону 1547 Урядової гарячої лінії з попередження домашнього насильства; телефонні номери Національної дитячої «гарячої» лінії 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного).

З метою профілактики булінгу (цькування) у Палаці ДЮТ рекомендуємо:

- використовувати відеоролик «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Медіація ровесників та ровесниць» (<https://lastrada.org.ua/novyny/navchalne-video.html>) та освітній електронний курс «Вирішую конфлікти та будую мир навколо себе». Режим доступу: <https://lastrada.org.ua/onlajn-navchannya>;

- розвивати медіацію однолітків, створювати служби порозуміння (Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом»);

- проводити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики насильства, булінгу, формування ненасильницької моделі поведінки та вирішення конфліктів мирним шляхом.

Поруч із булінгом (цькуванням) великою проблемою в Україні є **домашнє насильство**. Під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Попри повномасштабну війну, розпочату рф на території України, проблема домашнього насильства не стає менш важливою. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього.

Верховна Рада України 20 червня 2022 року ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульську конвенцію).

Документ розроблено на виконання заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з метою

запобігання насильству стосовно жінок, домашньому насильству та боротьбу із цими явищами.

Конвенція є першим міжнародним законодавчим актом, що передбачає захист прав жінок. Метою документу є захистити жінок від усіх форм насильства та дискримінації, боротися за рівність між жінками й чоловіками, розробляти політику та заходи для захисту всіх жертв насильства й надання їм допомоги. Україна приєдналася до конвенції у 2011 році.

Ратифікація Стамбульської конвенції запроваджує важливі механізми запобігання і протидії насильству: зобов'язання допомоги, створення притулків, організація гарячих ліній, надання компенсацій постраждалим, криміналізація видів насильства тощо.

Звертаємо увагу на Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07 грудня 2017 року № 2229, (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>), який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Інформацію щодо захисту прав дітей в Україні з урахуванням міжнародних договорів з питань сімейного права можна знайти за посиланням: https://minjust.gov.ua/m/str_19188.

Пропонуємо використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/1kdBNPKwOfNWwoLNJ5RaJIvfro7oazdUw/view>

Домашнього насильства можна уникнути, якщо жертва не буде мовчати. Рекомендуємо донести в доступний спосіб до учасників освітнього процесу інформацію про те, куди звертатися у випадках домашнього насильства:

- до Національної поліції за номером 102 та повідомити про факт насильства;

- на Урядовий контактний центр 15-47, де цілодобово надаються інформаційні, психологічні та юридичні консультації чоловікам та жінкам, які постраждали від домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або з питань загрози вчинення такого насильства та психологічної допомоги потерпілим від домашнього насильства жінкам, чоловікам, дітям;

- до національної «гарячої лінії» з питань запобігання домашнього насильства, торгівлею людьми та гендерної дискримінації 0-800-500-335 або 116-123 (короткий номер з мобільного).

Нагадуємо, що держава гарантує кожному громадянину право на отримання безоплатної правової допомоги за номером Єдиного контактцентру 0800213103 (цілодобово та безкоштовно у межах України зі стаціонарних та мобільних телефонів).

Важливо: діти мають право безоплатно отримати послуги адвоката (складання заяв, представництво в суді).

За правовою консультацією також можна звернутися, написавши повідомлення у месенджер Facebook – сторінки системи БПД, у публічний чат Telegram-чат «Правова допомога протидії насильству», де постраждали від домашнього насильства та свідки можуть отримати консультацію юристів щодо захисту своїх прав; у приватний чат системи БПД у Telegram або Viber, а також через мобільний застосунок «Безоплатна правова допомога».

З метою забезпечення комплексного інтегрованого підходу до протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, шляхом проведення превентивних заходів, ефективного реагування на факти домашнього насильства наказом Міністерства освіти і науки від 02.10.2018 № 1047 затверджено Методичні рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/62105/.

Запобігання та профілактика кримінальних правопорушень

Під час війни, коли усі категорії населення держави зазнають негативного впливу воєнних дій, великою небезпекою є потрапляння неповнолітніх у маргінальне середовище, у середовище, схильне до девіантної поведінки. Нестійка психіка дитини не завжди зможе відрізнити піклування від насильства, наприклад, сексуального чи психологічного. Важливим є не лише попередження правопорушень неповнолітніми особами, а й дотримання їхніх прав і можливість максимально безпечно розвиватися у суспільстві, недопущення зростання рівня злочинності серед неповнолітніх під час війни і облік тих, хто потрапив під негативний вплив осіб з неправомірною поведінкою на територіях, де ведуться бойові дії.

Нині стан і тенденції злочинності неповнолітніх свідчать про нагальну потребу організації консолідованих і цілеспрямованих дій суспільства та держави щодо попередження такої злочинності, запобігання її розвитку та зростанню. Має бути сформовано чітку взаємодію всіх зацікавлених органів і служб на місцевому рівні. Педагогам потрібно вести тісну співпрацю з представниками органів ювенальної превенції, волонтерами, центрами проживання тимчасово переміщених осіб для виявлення дітей, схильних до неправомірної поведінки, або таких, що потребують особливої соціально-

психологічної адаптації. Важливою є суспільна солідарність і взаємодія усіх громадян.

Варто проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки; проводити інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки.

Нагадуємо, що листом Міністерства освіти і науки України «Про здійснення превентивних заходів серед дітей та молоді в умовах воєнного стану в Україні» від 13.05.22 року № 1/5119-22 зосереджено увагу на тому, що одним із важливих пріоритетів в діяльності закладів освіти є профілактика шкідливих звичок та протиправної поведінки здобувачів освіти.

На сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розміщений перелік програм, а саме: профілактичних та/або корекційних програм для дітей у контакті із законом; навчальних програм для спеціалістів в галузі профілактики правопорушень серед дітей та роботи з дітьми у контакті із законом. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovnarobota/korysni-posylannya/>.

Пропонуємо перелік просвітницько-профілактичних програм: освітня програма «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації», профілактична програма «Школа і поліція», інформаційно-освітня протиалкогольна програма «Сімейна розмова», «Програма 15» профілактика ВІЛ-інфекції та підтримка психосоціального здоров'я в Україні, просвітницько-профілактична програма «Сприяння просвітницькій роботі «рівний-рівному» серед молоді України щодо здорового способу життя», програма «Розвиток стресостійкості» за програмою «Безпечний простір», програма «Навчи дитину захищатись»: інтерактивні бесіди «Кіко та Рука», навчальна програма «Дорослішай на здоров'я», програма профілактики конфліктів та правопорушень серед учнівської молоді «Будуємо майбутнє разом», програма виховної роботи з учнями щодо питань протидії торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадська позиція» тощо.

Під час війни першочергове бажання – полегшити страждання людей. Інтереси довкілля відходять на другий план. Проте війна сильно впливає на природні ресурси, у тому числі й тварин. Непоправні втрати від війни вимірюються не тільки людськими життями, але й життями тварин. На жаль, необізнаність здобувачів освіти щодо правил поведінки з тваринами (як домашніми, так і безпритульними) також призводить до негативних наслідків

(знущання над тваринами, зараження небезпечними хворобами, травмування та каліцтво дітей).

Відповідно до статті 6 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» і ратифікованої в Україні Європейської конвенції про захист домашніх тварин та з метою покращення психологічного стану дітей під час війни, зняття емоційної напруги, виховання гуманного ставлення до тварин пропонуємо проведення різних видів виховної роботи у закладах освіти на тему «Гуманне та відповідальне ставлення до тварини»: урок доброти, конкурси, акції, флешмоби тощо.

Проведення освітньо-виховних заходів, присвячених тваринам, є актуальними та потрібними в наш час. Такі заходи є не лише антистресовими для вихованців, але й дарують відчуття єдності у площині добра, ознайомлюють дітей із сучасними підходами догляду за домашніми тваринами, гуманними методами розв'язання проблеми безпритульних тварин та виховують одні з головних людських якостей – добро, відповідальність, гуманність та альтруїзм.

Пропонуємо розроблені та апробовані благодійною організацією «Благодійний фонд «Щаслива лапа» («Happy paw») тематичні методичні матеріали (конспекти виховних занять, вікторини, квести, онлайн ігри, пізнавальні відеоматеріали, аудіоказки) викладені у вільному доступі. Зокрема, методичний посібник «Гуманне та відповідальне ставлення до тварин», схвалений для використання у закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України №22.1/12-Г-454 від 02 липня 2018 року).

Злагоджена та спільна пропедевтична робота навчальних закладів, служб у справах дітей, департаментів освіти та науки, правоохоронних органів, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо попередження правопорушень та злочинів, готовність прийти на допомогу дитині, підлітку є запорукою збереження морального здоров'я нашого суспільства.

Профілактика шкідливих звичок та девіантної поведінки

Запобігання вживання дітьми та учнівською молоддю наркотичних та психотропних речовин повинно займати належне місце в організації виховного процесу закладу освіти.

Рекомендуємо в межах компетенції:

- впроваджувати сучасні методики профілактичної роботи з подолання негативних проявів серед дітей, учнівської молоді;

- формувати в дітей, учнівської молоді життєвих навичок, уміння протистояти ризикам і загрозам, пов'язаним з наркотиками;
- здійснювати комплекс профілактичних заходів, спрямованих на підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків, формування у них свідомого відповідального ставлення до виконання обов'язків, пов'язаних з утриманням, вихованням та освітою дітей;
- забезпечувати підтримку розвитку системи позашкільної освіти;
- створювати методики раннього виявлення дітей, які належать до груп ризику через їх незахищеність та інші чинники, що можуть призвести до початку вживання наркотиків (діти, батьки яких перебувають у трудовій еміграції за кордоном; діти із сімей з проблемами залежності; діти, що отримали психологічні травми внаслідок жорстокого поводження або сексуального насильства, безпритульні), сприяння захисту їх прав та недопущення соціального відторгнення тощо.

Ситуація щодо кримінальних правопорушень у дитячому середовищі спонукає до проведення чіткої взаємодії всіх зацікавлених органів та служб на місцевому рівні.

Профілактика кримінальних правопорушень спонукає до формування правової культури вихованців, виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів, подолання девіантної поведінки.

Рекомендуємо:

- проаналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;
- провести інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей тощо.

Запобігання та протидія торгівлі людьми

Українські правоохоронці борються з двома видами торгівлі людьми. Перший починається і закінчується на території нашої країни. Серед таких випадків найбільш розповсюджені трудова та сексуальна експлуатація.

Другим видом є торгівля людьми, яка починається на території України з вербування, однак сам злочин відбувається на території іншої держави.

<https://www.youtube.com/watch?v=5aXrSiUqRoc>

В Україні є Telegram-бот «Залишайся в безпеці», у якому можна дізнатися, як не стати жертвою торгівлі людьми, безпечно працевлаштуватися в Україні та за кордоном, розпізнати потенційних зловмисників, а також до кого звернутися за допомогою.

Відповідно до статей 7, 9, 20, 21, 22, 23, 24 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст.173) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою, заклади освіти впроваджують в освітній процес заходи щодо підвищення рівня обізнаності здобувачів освітніх послуг та їх батьків з питань протидії торгівлі дітьми.

Головні завдання навчально-виховних заходів із вищезазначених негативних явищ – підвищити загальний рівень правової свідомості дітей та молоді, рівень обізнаності з проблем порушення прав людини, навчити моделям безпечної поведінки, виховати повагу до прав та основних свобод людини, толерантне ставлення до потерпілих від насильства.

Міністерство освіти і науки України вважає за доцільне:

- налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей з питань профілактики торгівлі людьми;

- поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність Кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей за скороченими телефонними номерами: 1578 – з питань протидії торгівлі людьми; 1588 – з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей; Національної безкоштовної «гарячої лінії» з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів Представництва Міжнародної організації з міграцій (МОМ) в Україні 0800505501 (безкоштовно зі стаціонарних) 527 (безкоштовно з мобільних) www.527.org.ua Національної дитячої «гарячої лінії» 0 800 500 225 або 116 111 (для дзвінків з мобільного) та Національної «гарячої» лінії з попередження насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації 0 800 500 335 або 116 123 (для дзвінків з мобільного) ГО «Ла Страда-Україна».

На офіційному сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» створено електронний банк курсів (спецкурсів), які впроваджуються у вищих навчальних закладах та в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників (розділ «Діяльність. Захист прав людини»): <https://imzo.gov.ua/protidiya-torgivli-lyudmi/navchalni-programi/>

Організація роботи з батьками в умовах воєнного стану

Питання батьківської відповідальності за виховання своїх дітей є актуальними в сучасних умовах і унормовані в таких нормативно-правових

актах України щодо прав, обов'язків та відповідальності батьків за виховання дітей:

- Закон України «Про освіту», стаття 55. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти;
- Закон України «Про охорону дитинства», стаття 12. Права, обов'язки та відповідальність батьків за виховання та розвиток дитини;
- Цивільний кодекс України, стаття 1179. Відшкодування шкоди, завданої неповнолітньою особою;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення, стаття 184. Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей;
- Кримінальний кодекс України, стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування;
- Сімейний кодекс України, стаття 164. Підстави позбавлення батьківських прав, тощо.

Сьогодні внесло суттєві корективи в освіту, адже введення в Україні воєнного стану позначилося на всіх сферах людського життя. Передусім особливих змін зазнала освіта, адже чимало закладів не працюють, інші – приймають тимчасово переміщених осіб, організують освітній процес дистанційно та консультують батьків.

В умовах війни педагогічні працівники мають бути готовими та спроможними повноцінно надавати освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям, які виховують дітей. Саме тому питання організації комунікації з учасниками освітнього процесу набуло сьогодні неабиякої актуальності. Це дозволяє встановити швидкий обмін інформацією, мобільність зворотного зв'язку з дітьми, їхніми батьками, сім'ями, педагогами. У процесі організації комунікації учасників освітнього процесу, а також з метою покращення адаптації громадян із числа внутрішньо переміщених осіб із зон активних бойових дій педагогічні працівники мають надавати інформаційну, методичну, консультативну підтримку дітям та їхнім сім'ям, зокрема:

- сприяти організації комунікації дітей та їхніх батьків з іншими членами громади;
- створювати безпечний соціально-освітній простір;
- адаптувати освітній процес в умовах війни з урахуванням життєвих обставин;
- добирати форми і методи взаємодії учасників освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації;

- володіти інформацією щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційної роботи;

- формувати навички організації та проведення онлайн-заходів.

Задля забезпечення ефективності комунікації з батьками й усіма, хто задіяний в освітньому процесі, рекомендовано для здійснення кожного конкретного завдання обрати оптимальні канали комунікації, основними з-поміж яких є: відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, соціальні мережі тощо.

Соціальні мережі Telegram та Viber дозволяють створювати закриті та відкриті канали, групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації. Ефективними можуть бути створення груп із батьками, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram для отримання інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom, Microsoft Teams та ін. Важливо визначитися, через які канали комунікації швидко надходитимуть повідомлення до аудиторії, який канал зможе забезпечити оптимальний зворотний зв'язок, які формати для цих каналів застосувати, які супровідні матеріали (фото, відео, схеми) необхідно попередньо підготувати.

У процесі роботи з батьками важливо дотримуватися відповідних рекомендацій щодо організації навчального процесу в умовах воєнного стану:

1. Співпрацюйте та організуйте зворотний зв'язок із батьками дітей через програми Viber, Telegram та соціальні мережі з питань стану здоров'я дитини, особливостей навчання, виховання, розвитку дітей при використанні дистанційного та змішаного видів комунікації. Результати зворотного зв'язку є основою для планування консультативної та методичної допомоги батькам із різних питань виховання дітей.

2. Інформуйте батьків щодо допомоги дітям у подоланні негативних наслідків травмуючих подій та адаптації до нових обставин їхнього життя.

3. Проводьте роботу з батьками щодо психологічного супроводу дитини у період воєнного часу, надавайте консультативну підтримку щодо допомоги дітям впоратися з тривожністю під час воєнних дій тощо.

Організація повноцінної взаємодії педагогів і батьків є сьогодні одним із найважливіших завдань, що стоять перед колективом Палацу ДЮТ. Нова освітня парадигма проголосила батьків суб'єктами освітнього процесу, значить і на батьків покладена відповідальність за якість освіти своїх дітей.

Партнерські взаємини між керівником гуртка та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Щоб співпраця з батьками була дієвою, необхідно враховувати запити батьків щодо інформаційної підтримки, організовувати зворотний зв'язок та дізнаватися, з яких напрямів освітньої діяльності (творчий, інтелектуальний, фізичний тощо) батьки потребують інформаційної допомоги.

Співпраця з батьками має бути систематичною і регулярною та мати емоційне підґрунтя: батьки мають розуміти, що ми захоплені однією справою – забезпечити дітям щасливе теперішнє та майбутнє і дати якісну освіту заради цієї дитини. Тому постійний контакт з батьками, фідбеки (зворотний зв'язок) з будь-якої активності дуже важливі. Важливо також прислуховуватись до думки кожної із сторін і знаходити спільний шлях, який приведе до успішного результату.

Створення безпечного та здорового освітнього середовища

Питання безпеки закладів освіти та забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти та організації безпечного освітнього середовища є особливо актуальним у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України.

З метою створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища, зокрема в умовах військової агресії РФ проти України 07 квітня 2023 року на засіданні Уряду ухвалено Концепцію безпеки закладів освіти (розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. Режим доступу: [URL:https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpekyzakladiv-osvity-i070423-301](https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpekyzakladiv-osvity-i070423-301)

Реалізація Концепції підвищить ефективність превентивних заходів щодо запобігання та попередження вчиненню правопорушень в освітньому середовищі та створить безпечні умови навчання та викладання, комфортну міжособистісну взаємодію, що сприятиме емоційному благополуччю учасників освітнього процесу, відсутності будь-яких проявів насильства, забезпечивши при цьому достатньо можливостей для їх запобігання, а також дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти в Україні працюватимуть у нових для себе вимогах до безпечного

освітнього середовища. В умовах воєнного стану **створення безпечного і здорового освітнього середовища** є одним із першочергових завдань, виконання якого має реалізувати право на безпечні та нешкідливі умови навчання та забезпечення прав дітей на освіту.

Пропонуємо в межах компетенції організувати проведення заходів спрямованих, зокрема, на:

- формування в учасників освітнього процесу гігієнічних навичок та засад здорового способу життя, зокрема звичок здорового харчування, фізичної активності, безпечної комунікації;

- упровадження принципу недискримінації, в тому числі конфіденційності щодо наявності будь-яких дискримінуючих ознак;

- запобігання вживанню вихованцями, іншими учасниками освітнього процесу тютюну, алкоголю, наркотичних засобів, інших речовин із психоактивною дією, унеможливлення їх розповсюдження та вживання в Палаці ДЮТ та на прилеглих до нього територіях;

- проведення ефективних інформаційних кампаній для учасників освітнього процесу, спрямованих на популяризацію здорового та безпечного способу життя, вакцинації, профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, протидію поширенню серед дітей та підлітків звичок, небезпечних для їх фізичного або психічного здоров'я тощо.

Рекомендуємо в роботі використовувати оздоровчі технології терапевтичного спрямування: арттерапія, піскова терапія, ігрова терапія, музична терапія, кольоротерапія, казкотерапія; організаційно-педагогічні технології: планування освітнього процесу, що сприяє запобіганню перевтоми, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів тощо.

Сьогодні дитина перебуває в стресовому стані, тому потребує на психологічну допомогу. Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» за ініціативи першої леді України Олени Зеленської в рамках Національної програми з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки розроблено курс підвищення кваліфікації «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій». Разом з тим, рекомендуємо педагогам під час занять/заходів упроваджувати психологічні хвилини, які допоможуть вихованцям впоратися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на плідну роботу, завдяки чому створюватиметься сприятлива атмосфера, яка дасть змогу дітям розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту, що є природним механізмом стабілізації. Регулярне впровадження психологічних хвилинок у зручний час

та слухній нагоді допоможе здобувачу освіти стати більш спокійним, зрівноваженим, а також дасть змогу краще зрозуміти свої почуття. Керівник гуртка має сам визначити, коли і у який час провести психологічну хвилинку.

Одним із важливих пріоритетів у діяльності Палацу ДЮТ є забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, які на сьогодні страждають від російської воєнної агресії. Нова реальність диктує нові правила життя. Одне з найважливіших завдань – оволодіння необхідними знаннями, потрібними для подальшої безпечної життєдіяльності. Вихованці мають знати правила безпеки, які допоможуть зберегти життя. Зокрема, які заборони та обмеження діють під час воєнного стану; що таке «тривожна валіза», як її зібрати, що туди покласти; як діяти під час повітряних тривог (що робити, якщо сигнал застав удома/на вулиці/в магазині тощо); як поводитися під час обстрілів; як надавати першу домедичну допомогу.

Державною службою України з надзвичайних ситуацій розроблено правила поведінки у разі виявлення вибухонебезпечних предметів «Загрози та безпеки від вибухонебезпечних предметів». Вбачаємо за доцільне проведення із учасниками освітнього процесу просвітницьких заходів щодо питань мінної безпеки і вибухонебезпечних предметів.

Формування та застосування вихованцями компетентностей, необхідних для здорового та безпечного життя, сприятиме досягненню глобальних цілей сталого розвитку, проголошених ООН (резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 25 вересня 2015 року № 70/1) і підтриманих Україною відповідно до Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року».

[URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text)

Навчити правилам збереженню здоров'я та життя свого та оточуючих людей в умовах бойових дій – одне із завдань педагога. А саме:

- ознайомити із заборонами та обмеженням, які діють під час воєнного стану;
- ознайомити з правилами поведінки у зоні бойових дій;
- навчити надавати першу медичну допомогу при опіках, перегріванні, обмороженні, пораненні;
- ознайомити з правилами поводження під час повітряної тривоги, обстрілів, комендантської години;
- ознайомити з правилами поводження з вибухонебезпечними предметами.

Рекомендуємо використовувати:

Наскрізна програма з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій»

<https://drive.google.com/file/d/1AThLIgkS9JtrGX1KCLiw-ntzDQbmPgk9/view>

Поради від ДСНС «Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру». Режим доступу: <https://dsns.gov.ua/uk/abetka-bezpeki/diyi-naselennya-v-umovax-nadzvicainix-situacii-vojenno-go-karakteru>

Корисні посилання:

Для ефективної організації виховного процесу пропонуємо скористатися корисними тематичними посиланнями:

- Центр протидії дезінформації при РНБО України:
<https://cpd.gov.ua/category/events/>

- Все про медіаосвіту й багато корисних ресурсів для педагогів:
<https://medialiteracy.org.ua/>

- Відео «Історія України за 15 хвилин»
<https://www.youtube.com/watch?v=ITw2Lk93qrY>

- Відео «ІстФакт. «Історія Тризубу»
<https://www.youtube.com/watch?v=m3n70kgNIgw>

- Виставка «Творці української державності: до 30-річчя заснування УГС»
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-tvorci-ukrayinskoyi-derzhavnosti-do-30-richchya-zasnuvannya-ugs>

- Виставка «Символ твоєї свободи. 100 років Державного герба України»
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-symvol-tvoyeyi-svobody-100-rokiv-derzhavnogo-gerba-ukrayiny>

- Виставка «Воїни. Історія українського війська»
<https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-voyiny-istoriya-ukrayinskogo-viyska>

- Виставка «Кожен із нас – воїн» <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-kozhen-iz-nas-voyin>

- «НАШ ГЕРБ. Українські символи від княжих часів до сьогодення»
<https://rodovid.net/product/233/nash-herb-ukrayinski-symvoly-vid-kniazhykh-chasivdo-sohodennia-pdf-fajjl/>

- Інфографіка «Чому українці та росіяни історично – не «братні народи»
<https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst/chomu-ukrayinci-ta-rosiyany-istorychno-ne-bratni-narody-infografika>

- Фотоальбом «Незалежність. Найкращий час» / «Independence.PrimeTime» (українською та англійською мовами):
<https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/nezalezhnist-naykrashchyy-chas-fotoalbom>

- Виставка «На службі Феміди»: <https://uinp.gov.ua/vystavkovi-proekty/vystavka-na-sluzhbi-femidi>

Методичні рекомендації щодо впровадження елементів медіаграмотності в освітній процес у 2024-2025н.р.-

У сучасному інформаційному суспільстві медіаграмотність стала однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної соціалізації та професійної діяльності. З огляду на стрімкий розвиток інформаційних технологій і зростання обсягу доступної інформації, виникає необхідність формування у вихованців здатності критично сприймати, аналізувати й використовувати медіаконтент.

Упровадження елементів медіаграмотності в освітній процес не лише формує у вихованців навички аналізу й оцінки інформації, але й сприяє розвитку їхнього критичного мислення, творчих здібностей і здатності до самоосвіти. Уміння працювати з різними видами медіа дозволяє дітям стати більш свідомими й активними громадянами, які здатні захищати себе від маніпуляцій та дезінформації, що особливо актуально в умовах війни.

На методичних ресурсах *Академії української преси* (<https://aup.com.ua/>) є багато матеріалів на тему медіаграмотності в умовах війни. Так, наприклад, педагоги можуть знайти навчальний посібник «Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив» (https://www.aup.com.ua/uploads/Mediagramotnost_pid_chas_viyny_web.pdf), який містить методичні поради, рекомендації, зразки лекцій та детальний опис вправ для засвоєння різних аспектів медіа грамотності, підготовлені чільними медіаекспертами, професійними викладачами та практикуючими журналістами.

Керівникам гуртків, які прагнуть освоїти додаткові можливості для практичної роботи з формування медіаграмотності в здобувачів освіти за умов воєнного конфлікту та інформаційно-ідеологічного протистояння, рекомендуємо навчально-методичний посібник «Медіаосвіта в огні» (<https://medialiteracy.org.ua/mediaosvita-v-ogni-metodychni-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv-kursu-gromadyanska-osvita-istoriya/>). Запропоновані в посібнику матеріали спрямовані на системне й усвідомлене засвоєння методик критичного мислення й декодування дезінформації та пропаганди.

Також на сайті АУП регулярно поповнюється новими матеріалами вкладка «Наші видання»: <https://www.aup.com.ua/book-review/>.

Зокрема, у 2023 році Академія української преси презентувала видання «Інформаційна гігієна та медіаосвіта: що нового в умовах воєнного часу».

Ключова ідея посібника – інформаційна гігієна невід’ємна складова медіаосвіти, яка має свої критерії; насамперед потрібно навчати дітей і тих, хто їх навчає. Посібник «Інформаційна гігієна та медіаосвіта: що нового в

умовах воєнного часу» (<https://medialiteracy.org.ua/informatsijna-gigiyena-ta-mediaosvita-shho-novogo-v-umova-voynenogo-chasu-navchalno-metodychnyj-posibnyk/>) покликаний закріпити у свідомості освітян мотивацію: ворог є як на полі бою, так і в інфопросторі. Розуміння механізмів і принципів медіаконтенту, формування світогляду та цінностей – це надважливий захист і відповідь агресору. Інформаційна війна на пряму супроводжує військовий конфлікт і безпосередньо впливає на його результат.

Окрім цього, у 2023 році АУП розробила нову освітню платформу AUP+ (<https://plus.aup.com.ua/>), яка поступово поповнюється новими онлайн-курсами з медіаграмотності для різних аудиторій.

А створений Академією української преси Портал медіаосвіти та медіаграмотності (<https://medialiteracy.org.ua/>) – це цінна онлайн-бібліотека матеріалів, присвячених інфомедійній грамотності, яка стане в пригоді кожному педагогу. Портал функціонує як інтерактивна платформа для спілкування медіапедагогів, де розміщено відеоархіви, новини медіаосвіти, календар подій, презентації тощо.

В Україні триває реалізація проєкту *«Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті»*, який виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Посольства США в Україні та Міністерства закордонних справ і міжнародного розвитку Великої Британії у партнерстві з Міністерством освіти і науки України, Міністерством культури та інформаційної політики України та Академією української преси.

Мета проєкту – зміцнити навички критичного сприйняття інформації для боротьби з дезінформацією та пропагандою, а також сформувати попит на якісну інформацію серед освітян та дітей шляхом інтеграції навичок інфомедійної грамотності в освітній процес.

З 2018 року до проєкту долучилось понад 4800 освітян та більш ніж 2100 закладів освіти з усіх областей України. Щороку навесні та восени проводиться черговий набір учасників.

За час дії проєкту було розроблено чимало онлайн-курсів, універсальних уроків, покликаних допомогти критично аналізувати інформацію і бути стійкими до інформаційних впливів, навчальних і просвітницьких матеріалів і курсів з підвищення кваліфікації:

- онлайн-курс з медіаграмотності «Very Verified» (<https://study.ed-era.com/uk/courses/course/2118>). Курс надає практичні навички медійної та інформаційної грамотності. Курс розроблений спільно з платформою онлайн-освіти EdEra та базується на новітніх розробках онлайн-навчання: мобільне навчання, мікронавчання та змішане;

- набір для виховної роботи «Як аналізувати медіа критично» (https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/12d-s_universal_handouts-1.pdf). Матеріали допоможуть розвивати в учнів навички критичного сприйняття інформації, зокрема вміння відрізняти факти від суджень, ідентифікувати різні види маніпуляцій (у заголовках,

фото, відео, соціологічних даних) та прояви пропаганди й мови ворожнечі, ефективно шукати інформацію, безпечно комунікувати в соціальних мережах. Картки розроблені на основі прикладів, порівнянь та роз'яснень;

- просвітницьке відео «Корисні звички інформаційної гігієни на кожен день» (<https://www.youtube.com/watch?v=nIBXC59tkwg>);

- набір вправ із медіаграмотності для батьківських зборів (https://drive.google.com/drive/folders/1ljencs5TMYKitBpoaoK_9-eAqHjTj6Ns);

- онлайн-курси «Медіаграмотний спротив: будуємо аргументовані діалоги» та «Медіаграмотний спротив: спілкуємось на рівних». Курси покликані розвинути навички соціальної толерантності, побудови аргументованих діалогів, протидії мікроагресії та толерантногоставлення до гендерних особливостей співрозмовників. Онлайн-курси зараховуються як курси підвищення кваліфікації (сертифікати ІМЗО на 0,5 кредита ЄКТС за кожен).

Пройти навчання на курсі «Медіаграмотний спротив: будуємо аргументовані діалоги» можна за покликанням:

<https://eduhub.in.ua/courses/onlayn-kurs-mediagramotniy-sprotiv-buduyemo-argumentovani-dialogi>;

на курсі «Медіаграмотний спротив: спілкуємось на рівних» – за покликанням: <https://eduhub.in.ua/courses/onlayn-kurs-mediagramotniy-sprotiv-spilkuemos-na-rivnih>.

Методичні матеріали з інфомедійної грамотності від проєкту «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність в освіті» розміщено також на платформі Всеукраїнської школи онлайн: <https://lms.e-school.net.ua/irex>.

Підвищення кіберграмотності й інформаційної грамотності громадян є одним із напрямків державної політики в Україні. Так на вседержавному рівні впроваджено проведення всеукраїнських уроків із кібербезпеки та медіаграмотності, а у 2021 році Міністерство культури та інформаційної політики України заснувало національний проєкт з медіаграмотності «Фільтр», щоб об'єднати зусилля держави, громадського сектору, міжнародних організацій та медіаспільноти задля покращення рівня медіаграмотності українців. Платформа проєкту <https://filter.mkip.gov.ua/> наповнена корисними матеріалами й ресурсами з медіаосвіти, пропонує мапу перевірених джерел інформації, висвітлює новини щодо можливостей навчання й підвищення рівня медіакомпетентності тощо.

У червні 2024 р. національний проєкт з медіаграмотності «Фільтр» у співпраці з Міністерством культури та інформаційної політики України презентували *Стратегію Міністерства культури та інформаційної політики України з розвитку медіаграмотності на період до 2026 року*. Розроблений документ має на меті сприяти посиленню координації та об'єднанню зусиль стейкхолдерів задля забезпечення стійкості суспільства

до інформаційних загроз шляхом підвищення рівня медіаграмотності населення України. Ознайомитися зі стратегією можна за посиланням: <https://cutt.ly/ZexgnGmm>.

Однією з наймасштабніших державних ініціатив у сфері інформаційної й цифрової безпеки є платформа «Дія.Освіта». Проект, який спершу був зосереджений саме на темі кіберграмотності, зараз став глобальнішим і поєднує можливості навчання впродовж життя і профорієнтації для громадян. Та освітні матеріали з онлайн-безпеки, медіаграмотності, цифрових навичок тощо досі займають ключове місце в медіа теці платформи. Рекомендуємо їх для ознайомлення та використання в роботі й у повсякденному житті: <https://osvita.diia.gov.ua/>.

Не менш важливим залишається проведення Днів й Тижнів медіаграмотності та безпечного інтернету. Всесвітній тиждень медіаграмотності та інформаційної грамотності проходить щорічно у другій половині жовтня, а День безпечного Інтернету – у другий вівторок лютого. До цих дат можна приурочити проведення тематичних просвітніх і освітніх заходів: воркшопів, медіаграмотних уроків, марафонів безпечного Інтернету, вікторин, квестів тощо. Учасниками можуть бути не тільки вихованці, а і їхні батьки та самі педагоги. Під час розробки таких заходів радимо використовувати перелічені вище ресурси й матеріали.

Для того, щоб ефективно підвищувати медіаграмотність своїх вихованців, **педагог передусім сам мусить розвивати свою медіакомпетентність**, яка в сучасному світі є не просто необхідною професійною навичкою, а цілком суспільно важливою. Дотримання інформаційної гігієни, критичне сприйняття інформації, постійне поповнення медіаосвітніх знань легко можуть стати щоденними звичками.

1. Обговорення новин. Обговорюйте новини зі своїми близькими, друзями, колегами та навіть вихованцями. У ході розмови завжди легше помітити неточності в подачі новини різними медіа, виявити фейкову інформацію й загалом більш критично її проаналізувати. Також таке обговорення буде сприяти покращенню обізнаності й уважності ваших співрозмовників.

2. Медіа, яким можна довіряти. Дізнавайтеся інформацію з перевірених джерел. Велика кількість медіаресурсів і засилля некомпетентних блогерів й анонімних телеграм- і вайбер-каналів легко може заплутати й ввести в оману неправдивими чи маніпулятивними новинами. Щороку Інститут масової інформації оновлює Список прозорих та відповідальних медіа, відомий також як Білий список найякісніших українських онлайн-медіа. Саме ці медіа варто використовувати, щоб щоденно дізнаватися новини. У першому півріччі 2024 року до цього списку ввійшли такі редакції: Суспільне, Радіо Свобода, «Українська правда», «Бабель», Громадське, «Тексти», ZN.ua, «Еспресо», «Слово і діло», «Український тиждень», Громадське радіо.

Технологія організації та проведення майстер-класу / майстерки: практичний аспект

Справжній педагог піднімається до вершини своєї педагогічної майстерності завдяки наполегливій праці, освоюючи нові технології, апробуючи сучасні методики, розробляючи не одну сотню конспектів занять. І тільки після осмисленої, вдумливої роботи над собою, критичними роздумами над своїми «злетами та падіннями» існує можливість педагогам швидко переформатовуватися та вдосконалюватися, розвивати професійну майстерність, формуватися майстром своєї справи.

Педагог як професіонал-майстер упродовж років професійної діяльності формує власну аворську методичну систему, яка включає ціле покладання, проєктування, використання переліку відомих дидактичних і виховних методик, технологій, проведення занять та заходів, напрацювання власних «родзинок», також враховує реальні умови роботи з різними категоріями здобувачів освіти тощо.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (зокрема пунктом 1 статті 54 Закону «Про освіту») педагог отримує академічну свободу, яка дає можливість самостійно приймати рішення щодо провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки й творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення й використання результатів наукових досліджень, з урахуванням обмежень, установлених законом.

Ці положення надають педагогам більш ширші повноваження, що сприяє формуванню освітньої моделі педагога-майстра в сучасному педагогічному просторі, який виробляє власний професійний стиль, напрацьовує цікаві фахові «родзинки», бо тільки індивідуалізація професійної діяльності веде до інноваційності досвіду. Адже педагогічна ініціатива є важливою змістовною домінантою академічної свободи керівника гуртка, що проявляється в умінні педагогів діяти за власним бажанням, реалізуючи особистісний почин у нових формах і видах діяльності, у здатності швидко опановувати різні методики та технології організації освітнього процесу.

Маючи напрацьовані практичні кейси, керівник гуртка – майстер може ділитися ними і презентувати їх використання іншим педагогам у ході різноманітних заходів. Найбільш ефективною технологією представлення власного досвіду для педагогів є майстер-клас. У педагогічній літературі існує кілька десятків визначень поняття «майстер-клас», що останнім часом дуже часто асоціюють із «майстеркою».

«Майстер-клас» походить від англійського «masterclass», що перекладається «master» - кращий в якій-небудь сфері діяльності, «class» - заняття, урок. У педагогіці технологію «майстер-клас» визначають як сучасну форму проведення навчального тренінгу-семінару, заняття для

відпрацювання практичних навичок за різними методиками й техніками з метою підвищення професійного рівня та обміну передовим досвідом учасником, розширення кругозору й залучення до новітніх галузей знання. Він може бути як особливим видом навчального заняття, що має на меті передачу педагогом-майстром знань за допомогою практичних дій (показ і демонстрація творчого розв'язання пізнавального чи проблемного завдання), так і формою передачі знань і вмінь, центральною ланкою якої є оволодіння практичними знаннями за активної ролі всіх учасників заняття. Майстер-клас/майстерку розглядають також як головний засіб передачі концептуальної нової ідеї своєї (авторської) педагогічної системи з поєднанням теорії та практики її застосування в освітній діяльності.

Актуальною є ідея майстер-класу/майстерки як один із тих варіантів, який дає можливість продемонструвати високий клас фахової професійності керівника гуртка у світлі інновацій. Водночас необхідно усвідомити, що не можна ототожнювати майстер-клас, який проводиться для колег-педагогів, і заняття, адже мета майстер-класу не навчити, а розвинути предметно-практичні та духовно-психологічні цінності особистості, даючи їм можливість віднайти для себе цікаві інноваційні ідеї.

Кожен майстер-клас має свої завдання, що полягають у:

- демонстрації перед учасниками заходу окремих інноваційних прийомів і способів дій з детальним коментарем кожного з них і відповідним методичним супроводом;

- спільному відпрацюванні учасниками презентованих майстром методичних підходів, авторських технологій і засобів навчання;

- рефлексії власної педагогічної майстерності учасниками майстер-класу, наданні суттєвої методичної допомоги учасникам з питань саморозвитку та формування індивідуальної програми самоосвіти й самовдосконалення.

Також відмінністю майстер-класу від заняття є те, що дуже часто у план проведення майстер-класу вносяться корективи по ходу його проведення залежно від реагування та взаємодії керівника гуртка – майстре із учасниками.

Враховуючи вищезазначені положення, ми можемо виділити найважливіші особливості майстер-класу/майстерки:

- ✓ новий підхід до філософії навчання дорослих, що ламає сталі стереотипи;

- ✓ корпоративне навчання із поєднанням самостійної роботи, що дозволяє провести обмін ідеями та власним досвідом;

- ✓ створення умов для залучення всіх учасників у активну освітню діяльність;

- ✓ постановка проблемного завдання й вирішення його, моделювання різних педагогічних ситуацій;

- ✓ прийоми, що розкривають творчий потенціал як керівника гуртка – майстра, так і учасників майстер-класу;

- ✓ форми, методи, технології, техніки роботи повинні пропонуватися, а не нав'язуватися учасникам;
- ✓ надання можливості кожному учаснику познайомитися з презентованими методичними кейсами та проявити себе у творчих завданнях;
- ✓ процес пізнання із застосуванням діяльнісного підходу набагато важливіший, цінніший, ніж саме заняття;
- ✓ форма партнерської взаємодії на основі співпраці, співтворчості, спільного пошуку.

Відповідно можна визначити формулу успішного проведення майстер-класу/майстерки:

- миттєво та гнучко реагувати на ситуації, що виникають перед педагогом у ході проведення майстер-класу;
- швидко та свідомо рефлексувати на науково-методичній основі на кожному етапі майстер-класу.

Методика застосування технології майстер-класу/майстерки не має єдиних педагогічних норм. Здебільшого вона ґрунтується як на інтуїції та професійності педагога-майстра, так і на сприйнятливості учасниками. Ключовим принципом застосування технології майстер-класу/майстерки є «Я знаю, як це робити. Я навчу вас». Фактично це визначає практичну спрямованість заняття та можливість успішного освоєння теми майстер-класу на основі продуктивної діяльності всіх учасників.

Для ефективного застосування технології майстер-класу/майстерки педагог-майстер повинен врахувати такі умови: демонстрація методів, прийомів та технологій педагогічної діяльності супроводжується коментарями; над педагогічною ситуацією, яку створив педагог-майстер, працюють спільно всі учасники за координації майстра; створення умов для успішної рефлексії учасниками майстер-класу.

Для успішного планування та проведення майстер-класу пропонуємо педагогу-майстру дотримуватися технологічної картки майстер-класу/майстерки, яку подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Технологічна картка проведення майстер-класу/майстерки

<i>Змістовна складова етапів майстер-класу/майстерки</i>	<i>Дії педагога-майстра та методична складова</i>	<i>Діяльність учасників</i>
1. Підготовчо-організаційний етап (2-3 хв.)		
Знайомство та презентація педагога-майстра, постановка цілей і завдань (дидактичної спільної мети, триєдиної мети:	Привітання, вступне слово педагога-майстра (незвичайний початок заняття/мотивація), психологічне налаштування групи, оголошення теми. Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи –	Долучаються до діалогу, проявляють активну позицію, беруть участь у виконанні вправ, тим самим допомагаючи майстру в організації проведення заняття.

<p>освітньої, розвиваючої та виховної, очікуваних результатів, формування компетентностей), визначення форм і методів взаємодії учасників та педагога-майстра, повідомлення теми.</p>	<p>власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>просте привітання;</i> - <i>компліменти;</i> - <i>знайомство (презентація власного електронного ресурсу, портфоліо);</i> - <i>вправи на згуртування, формування груп та мотивацію:</i> <ul style="list-style-type: none"> • три слова, що об'єднують; • М&М намистинки; • пазли; • кольори настрою; • лабіринт; • термометр настрою тощо 	
<p>2. Діяльнісно-моделюючий етап</p>		
<p>Презентація основної ідеї досвіду із запропонованої теми, розкриття системи роботи педагога-майстра, доручення учасників до різних активностей, моделювання різних педагогічних ситуацій.</p>	<p>Підбір та демонстрація педагогом-майстром прийомів/методів у рамках власної проблеми та для відтворення теми майстер-класу із залученням учасників до групової, парної, індивідуальної та самостійної роботи. Педагог-майстер виконує роль консультанта та координатора, що організовує роботу учасників і керує нею. Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи – власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>поділ на групи/пари;</i> - <i>цей день в історії людства/України;</i> - <i>актуалізація знань;</i> - <i>робота із запропонованим матеріалом:</i> текстом, зображенням, літературою, документами, природним матеріалом, моделями, схемами, діаграмами та ін.; 	<p>Учасники одночасно грають дві ролі: учасників експериментальної групи та експертів, присутніх на заході. Виконують завдання відповідно до визначеної мети, працюючи індивідуально, самостійно, у парах та групах, створюючи продукти та презентуючи/афішуючи їх на занятті під координацією педагога-майстра.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - застосування штучного інтелекту; - проведення імітаційної/ділової гри; - використання онлайн-ресурсів: опитувальників, відеоматеріалів, цифрових додатків, QR-кодів; - ментальні/інтелектуальні картки; - лет бук тощо. 	
3. Рефлексивно-підсумовуючий етап (3-4 хв.)		
<p>Дискусія за результатами спільної діяльності педагога-майстра та учасників, обговорення комфортності перебування та взаємодії на занятті, досягнення очікуваних результатів та інноваційності презентованих напрацювань і методик.</p>	<p>Організовує обмін думками учасників майстер-класу та коригування результатів їхньої роботи, дає оцінку досягнення очікуваних результатів та окресленої мети заняття.</p> <p>Заключне слово педагога-майстра по всіх зауваженнях і пропозиціях.</p> <p>Рекомендовані практичні вправи/прийоми/методи – власні «родзинки»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>сигнальні картки</i>; - <i>карта настрою</i>; - <i>очікування</i>; - <i>вправа «ДРІД»</i>; - <i>напиши SMS педагогу-майстру</i>. 	<p>Рефлексія: обговорення та коригування результатів роботи, обмін думками присутніх учасників, активізація їхньої самооцінки та самоаналізу з приводу діяльності на майстер-класі.</p>

Дотримуючись цієї технологічної картки проведення майстер-класу/майстерки, педагог-майстер може спланувати послідовність дій і передбачити можливі ризики й виклики комунікації з учасниками.

У процесі підготовки до майстер-класу/майстерки перед керівником гуртка – майстром постає ціла низка проблемних запитань:

- які прийоми, технології з найкращої сторони продемонструють його майстерність?

- яким чином краще це спланувати?

- чи показувати приклади практичної роботи з дітьми або методологічні аспекти педагогічної діяльності?

Усі ці й багато інших аналогічних запитань виникають у педагогів, які систематично та активно підвищують свою кваліфікацію фахівців на різних рівнях. Керівникам гуртків є чим поділитись, але питання полягає в тому, як

це краще зробити, як забезпечити проведення майстер-класів а якісно високому рівні.

Для визначення самооцінки успішного проведення майстер-класу/майстерки пропонуємо критерії, що подані в таблиці 2 із описом оціночних результатів.

Таблиця 2

Критерії ефективності проведення майстер-класу/майстерки

<i>№</i>	<i>Критерії ефективності</i>	<i>Оціночні результати</i>
1	Презентативність	Чіткість та послідовність висвітлення інноваційної ідеї, рівень її представленості, культура презентації ідеї, актуальність ідеї в педагогіці, методиці та практиці освіти.
2	Ексклюзивність	Яскраво виражена індивідуальність (масштаб і рівень реалізації ідей). Вибір, повнота та оригінальність рішення інноваційних ідей та відповідність до теми заняття. Прогресивність, актуальність і науковість змісту і прийомів/засобів навчання, наявність нових ідей, що виходять за рамки стандарту й відповідних тенденцій сучасної освіти. Здатність до узагальнення досвіду.
3	Мотивованість	Наявність прийомів і умов мотивації, залучення кожного до комунікації та включення в активну творчу діяльність зі створення нового продукту на занятті.
4	Оптимальність	Достатність та не перевантаженість використовуваних засобів/методів/технік на занятті, їхні поєднання, зв'язок з метою і результатом (проміжним і кінцевим). Ефективність, результативність, отримана кожним учасником майстер-класу.
5	Технологічність	Чіткий хід заняття (етапи, під етапи, процедури), наявність оригінальних методичних прийомів/методів/технік актуалізації, проблематизації, пошуку й відкриття, рефлексії (самоаналізу, самокорекції).
6	Артистичність	Власний стиль, педагогічна харизма, емоційна стійкість, здатність до імпровізації та гнучкого прийняття рішення, володіння та ступінь впливу на аудиторію, ступінь готовності до поширення й популяризації свого досвіду.

7	Загальна культура	Ерудиція, нестандартність мислення, стиль комунікації та партнерської взаємодії, культура інтерпретації свого досвіду.
---	--------------------------	--

Представлені критерії можуть слугувати орієнтиром для педагогів при підготовці до майстер-класу/майстерки, а також використовуватися для самооцінки визначення результативності проведеного заходу. У загальному ефективність заходу можна визначити, оцінивши цілісність представленого досвіду, використовуючи оптимальність підбраного комплексу оригінальних методичних прийомів/методик/засобів, забезпечуючи активну педагогічну взаємодію та комунікацію з усім учасниками майстер-класу/майстерки.

Відомий український педагог В.Сухомлинський стверджував, що «стає майстром педагогічної праці швидше за все той, хто відчув у собі дослідника». Якщо керівник гуртка готовий демонструвати свій досвід, він переходить на рівень майстра і, застосовуючи технологію майстер-класу/майстерки, у ході проведення висуває досить істотні вимоги як до сторони, яка показує свій досвід, так і до сторони, яка сприймає й оцінює.

Ще раз переконуємося, що вдосконаленню професійної майстерності педагогів немає меж. Тому, використовуючи технологію майстер-класу/майстерки, педагог-практик має можливість представити свої досягнення, напрацьовані «родзинки» колегам як у Палаці ДЮТ, так і на засіданнях професійних спільнот різних рівнів, тим самим популяризуючи свій досвід та вибудовуючи імідж своєї особистості педагога.

